

2025-12-23

Till Länsstyrelsen i Stockholms län

Skickat till Miljö- och stadsbyggnadsnämnden
MSN-2025-00237
 131 81 Nacka kommun
 miljoenheten@nacka.se

Överklagande av beslut i MSN 2025-12-03 § 276, strandskyddsdispens för fotbollsplan, parkering med mera, Erstavik 25:1, Källtorp, diarienummer MSN-2025-00237.

Yrkande

Naturskyddsföreningen i Nacka och Saltsjöbadens Naturskyddsförening (nedan föreningarna) yrkar att länsstyrelsen upphäver beslutet i Miljö- och stadsbyggnadsnämnden 2025-12-03 § 276, strandskyddsdispens för fotbollsplan, parkering med mera, Erstavik 25:1, Källtorp, diarienummer MSN-2025-00237.

Skäl för yrkandet

Särskilda skäl för strandskyddsdispens föreligger inte

Nedan anger föreningarna två anledningar till varför särskilda skäl inte föreligger, för att ge strandskyddsdispens för fotbollsplan, parkering med mera, på den aktuella platsen i Källtorp.

1. Samhällsintresset kan tillgodoses på annan plats

Enligt tjänsteskrivelse 2025-11-13 rev. 2025-11-26, Dnr: MSN-2025-00237, bedöms särskilt skäl för strandskyddsdispens enligt 7 kap. 18 e § punkt 5 miljöbalken finnas, d.v.s. att det område som dispensen avser ”*behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området*”. För att få dispens från strandskyddet måste det, enligt förarbetena till miljöbalken, prövas om åtgärden måste företas inom strandskyddsområdet. Nacka kommun har gjort en lokaliseringsutredning där den strandskyddade platsen bedömts vara den mest lämpliga av de utvalda och utredda platserna och som kan tillgodose kommundelen Sicklaöns behov av fotbollsplaner.

I lokaliseringsutredningen anges att Sicklaön till största delarna redan är detaljplanlagt för andra ändamål, främst bostäder, offentliga byggnader samt har ett naturreservat (Nyckelviken). På den i utredningen bifogade kartan visas Sicklaöns två idrottsområden, Nacka IP

(Järlahöjden) och Sicklavallen, med orange beteckning för detaljplanelagd mark. Men för både Sicklavallen (detaljplan från 1954) och för Järlahöjden (detaljplan från 1970) saknas aktuella detaljplaner. Beslut om detaljplan för området för Sicklavallen (Sydvästra Plania) väntas till 2026. Arbetet med strukturplan för Centrala Nacka, där Järlahöjden ingår, anges på Nacka kommuns hemsida starta under hösten 2025. ***Föreningarna menar att dessa två skol- och idrottsområden, med gamla detaljplaner, har utrymme för en 11-spelarplan och att båda dessa områden borde varit inkluderade i lokaliseringsutredningen. Eftersom dessa två områden inte ingått och utretts i lokaliseringsutredningen är det därmed inte fastställt att samhällsintresset inte kan tillgodoses på annan plats.*** Kommunen menar att dessa två områden är planlagd mark och har därför inte tagits med i lokaliseringsutredningen, men det är inget giltigt skäl till att utesluta dem och det kommer dessutom att tas fram nya detaljplaner snart. I själva verket handlar det om att Nacka kommun inte vill anlägga fotbollsplaner på någon av dessa två nuvarande skol- och idrottsområden då de istället vill att den marken detaljplaneläggs som bostäder m.m. Kommunen har alltså felaktigt utgått från att dessa två nuvarande skol- och idrottsområden skulle vara omöjliga för lokalisering av en tillkommande 11-spelarplan. Det är alltså fel av kommunen att säga att behovet av en fotbollsplan inte kan tillgodoses utanför det strandskyddade området. Deras argumentation är vilseledande och har ingen juridisk bäring.

Utöver ovan lokaliseringsresonemang finns dessutom flera fotbollsplaner, en bit bort i kommundelen Älta, som har lediga tider och därmed redan idag är tillgängliga. Dessa fotbollsplaner ligger bara ca 5-10 min längre bort från Källtorp, om man åker buss eller bil. Och redan idag åker barn från Sickla till Älta för att träna och spela fotboll där. Detta framkom vid ett möte med tjänstemän på Nacka kommun den 11 dec om ärendet.

2. Området för den planerade fotbollsplanen är inte väl avskilt från stranden

I ansökan om strandskyddsdispens, men inte i tjänsteskrivelsen, anger kommunen också att *Området är redan väl avskilt från stranden, av t.ex. en större väg eller järnväg.*

Naturvårdsverket skriver i *Strandskydd - en vägledning för planering och prövning* om särskilt skäl nr 2, Område väl avskilt från stranden, följande:

*Ett område kan trots att det är väl avskilt från stranden vara av stor betydelse för växt- och djurliv och allmänhetens tillgång till strandområden, det kan till exempel röra sig om viktiga lokaler för hotade arter eller platser som är intressanta strövområden. **Avskiljande vägar och liknande är därför inte ett särskilt skäl per automatik. En mindre väg anses vanligen inte ha någon avskiljande effekt.***

Vi hänvisar till Mark- och miljööverdomstolens dom M 14252-22 som slår fast att en asfalterad väg som saknar mittlinje och har en hastighetsbegränsning på 70 km/tim inte ansetts som en sådan avskiljande väg som kan utgöra ett särskilt skäl för att bevilja strandskyddsdispens. På den aktuella platsen går Ältavägen igenom det strandskyddade området. Ältavägen har en mittlinje och en hastighetsbegränsning på 70 km/tim och är stundtals väl trafikerad, men det uppstår längre pauser i trafikflödet med jämna mellanrum och det är god sikt åt båda hållen där fotbollsplanen planeras anläggas. Därför är Ältavägen inte av en sådan

storlek och karaktär att allmänheten typiskt sett skulle avhålla sig från att passera över den. I själva verket passerar människor, som rör sig i Nackareservatet och Erstavik, över Ältavägen dagligen. ***Föreningarna anser därför att Ältavägen är av sådan karaktär att den inte ska anses vara avskiljande.***

Åtgärden inte förenlig med strandskyddets syften

Utöver resonemanget ovan om att det inte föreligger några särskilda skäl för att bevilja strandskyddsdispens så visar vi nedan att åtgärden, att anlägga en fotbollsplan m.m. inom strandskyddat område, dessutom inte är förenlig med strandskyddets syften.

Strandskyddets syfte är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. För att trygga strandskyddets syften i det aktuella området har länsstyrelsen beslutat att det behövs utökat strandskydd om 300 m, *Beslut om utvidgat strandskydd Nacka kommun, Länsstyrelsen 2014-01-21, Sjöar sydväst, delområde D1*. Länsstyrelsen säger följande om området: *Järlasjön - Källtorpssjön – Dammtorpssjön – Söderbysjön – Ulvsjön – Ältasjön ligger till stor del inom ett område av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § MB (Nacka – Erstavik). Området erbjuder utsökt goda förutsättningar för exempelvis strövande och skidåkning, bär- och svamp-plockning, fiske med mera. Naturen är mycket omväxlande och har inslag av äldre skog, många sjöar samt kulturhistoriskt intressanta platser. Området är lättillgängligt och det finns friluftsanläggningar. Det är ett av länets mest populära och välbesökta friluftsområden. Det utgör även en värdekärna inom den i regionplanen utpekade Nacka-Värmdökilen. De gröna kilarna utgör en sammanhängande struktur av områden med höga rekreations-, natur- och kulturmiljövärden.*

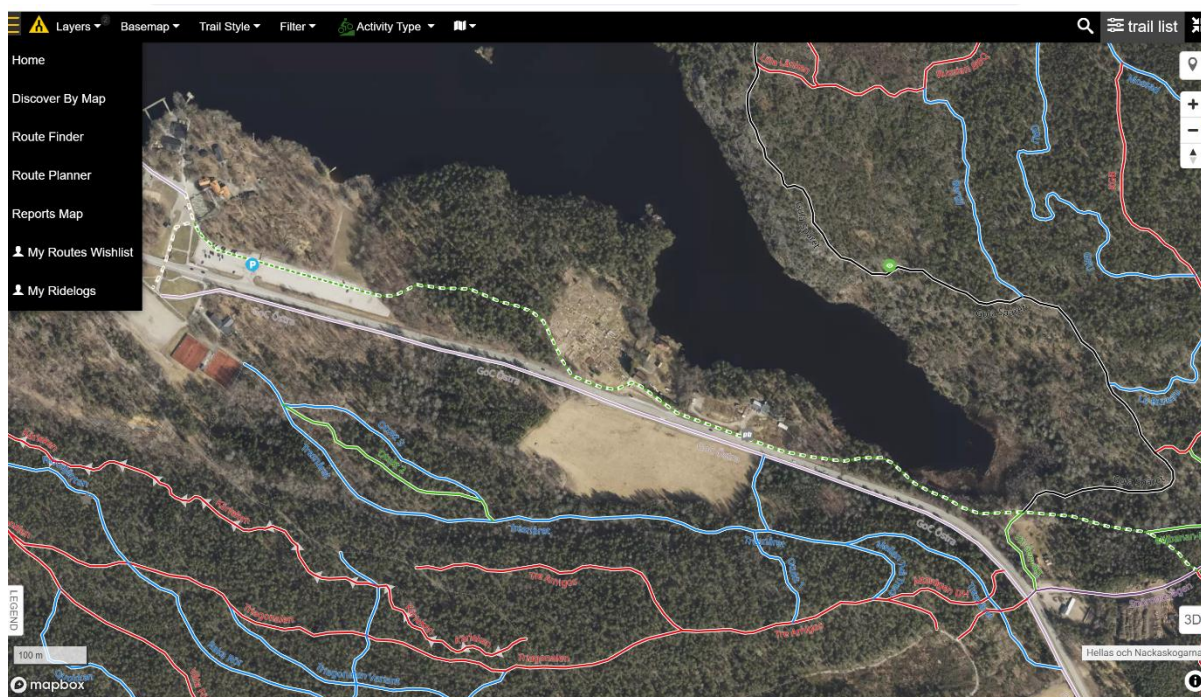
Platsen för den föreslagna fotbollsplanen ligger dessutom inom ett område som är utpekade som riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Enligt paragrafen ska behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter särskilt beaktas. Med anledning av att området för fotbollsplanen berörs av riksintresse för kulturmiljövård, riksintresse för friluftsliv samt av utökat strandskydd bör särskild restriktivitet råda vid dispensprövningen. Nedan visar vi att påverkan på riksintressena samt strandskyddets syften blir betydligt större än vad Nacka kommun anger samt att naturvärdena har underskattats i de inventeringar som gjorts.

1. Påverkan på friluftslivet

Enligt Nacka kommun, tjänsteskrivelse 2025-11-13 rev. 2025-11-26, Dnr: MSN-2025-00237 sägs att ”Området omfattas av riksintresse för kulturmiljö och friluftslivet samt utvidgat strandskydd. Marken där fotbollsplanen planeras är en oexploaterad yta. Genom att planen och parkeringen anläggs i den östra delen av jordbruksmarken lämnas övrig yta i den västra delen fri och oexploaterad. Anläggningens påverkan på den allemansrättsliga tillgängligheten för friluftslivet bedöms vara genom själva anläggningen som upptar plats på ytan.”

Någon oberoende bedömning av påverkan på riksintresse friluftsliv har inte gjorts och vi anser att kommunen underskattar anläggningens påverkan på friluftslivet. Det enda som finns i ärendehandlingarna är *Påverkan av riksintresset för friluftsliv av planerad fotbollsplan i Källtorp* undertecknat av en fastighetsutvecklare på Nacka kommun. Dokumentet har det tydliga syftet att ”ge en motivering för att anläggningen av en 11-spelarplan i Källtorp inte kommer att påverka riksintresset för friluftsliv negativt”. Men det ankommer inte på en fastighetsutvecklare på Nacka kommun att göra en sådan bedömning.

Vi kan konstatera att det berörda området flitigt nyttjas för rörligt friluftsliv bl.a. med utgångspunkt från Hellasgården, som ligger mindre än en kilometer västerut. På appen Trailforks framgår vilka stigar som ligger nära Källtorps före detta åkermark (nuvarande betesmark). Direkt söder om den gamla åkermarken löper en stig med utgångspunkt vid Hellasgården (blå färg i Figur 1 nedan). Denna stig är dessutom en del av kulturmiljön eftersom den på 1700-talet var huvudvägen från Erstavik, över Källtorp, mot Stockholm (Figur 2). Från stigen ser man gården Källtorp över den idag öppna betesmarken (Figur 3).

Figur 1. Bilden visar stigar i området runt Källtorps f.d. åkermark (nu betesmark) som syns centralt i bilden (Skärmbild från Appen Trailforks 11 december 2025.)

Figur 2. Foto på stigen direkt söder om den öppna betesmarken. Stigen var på 1700-talet huvudvägen från Erstavik mot Stockholm. Fotot är taget den 10 december 2025.

Figur 3. Idag kan man från stigen se den öppna betesmarken samt gården Källtorp. Om fotbollsplanen anläggs kommer man istället se höga stängsel, konstgräs och belysningsarmatur. Fotot är taget från samma plats som Figur 2.

Mark- och miljödomstolen tog 2022 ställning till ett tidigare förslag på fotbollsplaner i Källtorp (Mål M 3326-22). Sambandet mellan gårdsbebyggelsen och den öppna odlingsmarken framhävs i MMD:s dom. Den markmodulering som var aktuell 2022 innebar att ”kontakten mellan den äldre odlingsmarken och Källtorps gård samt väg 260 bryts och läsbarheten i landskapet begränsas ytterligare av den belysning och de stängsel som kommer att omgärda fotbollsplanerna”. I fotot i Figur 3 ovan syns hur man från den gamla färdvägen (nuvarande stigen) i söder ser in mot den öppna marken mot gårdsläget. Mellan betraktaren och gårdsläget kommer det enligt det givna bygglov, i stället för öppen betesmark, att finnas en konstgräsplan med 11–15 meter höga belysningsstolpar och 4–8 meter höga stängsel, som helt kommer uppta betraktarens fokus istället för det gamla kulturlandskapet. Det kommer dessutom att bli en höjdskillnad på ca 4 meter mellan fotbollsplanen och nuvarande markyta.

Både den visuella upplevelsen av området samt ljudbilden kommer kraftigt att förändras av fotbollsplanen och av själva spelandet. Kommunen hävdar att Ältavägen ger upphov till mer buller än vad användandet av fotbollsplanen skulle göra, men det centrala är att användningen av fotbollsplanen blir en ny bullerkälla som måste adderas till det befintliga bullret från Ältavägen. Det tillkommer alltså ytterligare buller som dessutom är relativt konstant till skillnad från bullret från Ältavägen och som kommer ge en störning som sträcker sig flera hundra meter in i omgivande natur- och friluftsområde. Man kan alltså inte enbart se till endast ljudnivån utan behöver förstå hur det tillkommande bullret förändrar ljudbilden och besökarens upplevelse av området.

Vad gäller fotbollsplanens belysning kommer den att anpassas för att inte störa fladdermöss bl.a. genom att ljuset riktas och koncentreras mot själva fotbollsplanen. Men belysningen innebär fortfarande en påtagligt negativ förändring av upplevelsen av området för det rörliga friluftslivet med en upplyst fotbollsplan i ett annars mörkt landskap där mörkret är en kvalité i sig. Så här resonerar Nacka kommun själva i *Naturvårdsplan - Naturskötsel och friluftsliv i Nacka kommun: Men under de senaste åren har även behovet av mörker uppmärksamats, både för oss människor och för djur och natur. Friluftsplanering behöver därmed skapa utrymme både för upplysta platser likväl som mörka och tysta områden. Att kunna se stjärnhimlen, norrsken eller en lägereld omgiven av mörker är idag ovanligt i storstäder.* Figur 4 nedan, som är tagen från kommunens utredning om spilljus från fotbollsplanen i Källtorp, visar att fotbollsplanen tydligt skulle synas från omkringliggande marker och skulle utgöra ett tydligt störande inslag för friluftslivet.

Exempel på 200 lux anläggning med 6st 18m master med flertalet asymmetriska armaturer uppvinklade 2-10grader från horisontalplan. Här ser man tydligt spilljus i trädraden men att påverkan på horisontellt ljus på marken avtar fort.

Figur 4. Bild och bildtext är tagen från *Träningsplan Källtorp – Utredning spilljus, Extol Lighting*. Uppdatering 2025-05-21 med nya förutsättningar. Rapporten finns i handlingarna för bygglovsärendet för fotbollsplan i Källtorp.

MMD:s ställningstagande i ovan nämnda dom är till allra största delen relevant oberoende om det gäller en eller två fotbollsplaner. I MMD:s dom betonas områdets roll för friluftslivet enligt följande: *”När det sedan gäller den sökta åtgärdens förenlighet med riksintresset för friluftsliv gör domstolen följande överväganden. Som förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden i nu berört avseende anges att området bevaras som ett oexploaterat friluftsområde, odlingsmarkerna brukas och att ängs- och hagmarker hävdas med slätter och bete. Vidare anges att områdets värden för friluftslivet påtagligt kan skadas av nyetablering av bebyggelse och anläggningar som inte främjar friluftslivet inom områdets oexploaterade delar, minskad hävd av odlingslandskapet, bullerstörande verksamheter och åtgärder samt omfattande kalavverkning.”*

Kommunens miljötillsynsenhet bedömer i tjänsteskrivelse, 2025-11-13 rev. 2025-11-26, Dnr: MSN-2025-00237, *”att även om fotboll som aktivitet inte nämns i värdebeskrivningen av riksintresset för friluftsliv är det inte en åtgärd som innebär en påtaglig skada för riksintresset i det här fallet.”* I ljuset av MMD:s dom är det ett uppenbart felaktigt påstående.

Sammantaget, menar vi, är det tydligt att åtgärden att anlägga en fotbollsplan inte är förenlig med strandskyddets syften då påverkan på det rörliga friluftslivet blir för stor.

2. Påverkan på kulturmiljövärden

Det som i MMD:s dom anförs om riksintresset för kulturmiljö är att Källtorp och de omgivande odlingsmarkerna pekas ut som värdebärande uttryck och att den fortsatta hävden av den öppna marken är väsentlig. Även en fotbollsplan kommer radikalt att ändra upplevelsen av den öppna marken. Artrik betesmark kommer att ersättas av konstgräs.

Under 2024 förberedde Nacka kommun ett alternativt förslag med en fotbollsplan placerad i västra delen av den gamla åkermarken. Det förslaget skiljer sig från det nu aktuella förslaget med fotbollsplanen i öster, genom att det innehöll 57 parkeringsplatser och en damm. Norconsult gjorde en kulturmiljöanalys av det förslaget (2024-06-14). I stycket *”6.2 Påverkan och effekter”* skriver de bl.a.:

”Påverkan sker genom att en ny storskalig anläggning anläggs i en känslig miljö.”

”Såväl de visuella som funktionella sambanden mellan gårdsbebyggelsen och odlingsmarken kommer att bli svåravlästa genom den ändrade markanvändningen.”

”I dagsläget är gården med dess inägomarker en sammanhållen avgränsad rural miljö vilken är mycket känslig för nya, storskaliga inslag. Den långa hävden av odlingsmark kommer att upphöra i den västra delen och de höga belysningsstolparna kommer att medföra att området under vissa delar av dygnet är helt upplyst på ett för den före detta odlingsmarken onaturligt sätt. Förslaget innebär att Källtorps gård som kulturhistoriskt värdefull helhetsmiljö fragmenteras genom att avläsbarheten av de olika delarna i det historiska sammanhanget försvåras. Den del av området som påverkas direkt av förslaget kommer påverkas kraftigt av

den moderna fotbollsanläggningen och därmed helt mista sin öppna, agrara karaktär. De öppna vyerna inom det sammanhållna, agrart präglade området kommer att minskas och påverkas negativt.”

”Då anläggningen berör en stor del av den i Kulturmiljöprogrammet utpekade kulturmiljön bedöms de negativa effekterna bli stora. Vad gäller Riksintresset påverkas endast en avgränsad del, vilket medför att de negativa effekterna bedöms som måttliga. Miljön bedöms ha höga kulturhistoriska värden. Effekten bedöms bli måttligt – stor negativ i jämförelse med det förra alternativet som bedömdes få stor negativ effekt.”

Större delen av Norconsults värdering är giltig även för det nuvarande förslaget. Skillnaden består endast i att färre parkeringsplatser och ingen damm planeras och att fotbollsplanen placeras i öster istället för väster, vilket gör det möjligt att från vägen vid gårdsläget se ut över den återstående hälften av den öppna marken. De övriga resonemangen i Norconsults utredning: storskalig anläggning, upphörd hävd, höga belysningsstolpar, fragmentering, minskad läsbarhet o.s.v. är i lika stor utsträckning giltiga för det nuvarande förslaget.

Det föreliggande förslaget har inte utvärderats av någon extern konsult utan kulturmiljöutredningen har gjorts genom en intern promemoria (PM Kulturmiljö, feb 2025). Den återger delvis Norconsults resonemang, men drar inte samma slutsatser och förklarar inte varför Norconsults slutsatser inte skulle vara giltiga även nu. Kommunens utredning landar i följande mening *”Den samlade effekten på kulturmiljön bedöms bli måttlig negativ, vilket innebär att konsekvenserna blir stora”*. Det är obegripligt att denna PM med så luddig slutsats kan tas som grund för att risken för påtaglig skada på riksintresset och den i kulturmiljöprogrammet utpekade kulturmiljön skulle vara liten.

Figur 5 och 6 nedan visar tydligt på Källtorps gård med de omgivande gamla odlingsmarkerna som en kulturhistoriskt värdefull helhetsmiljö där de olika delarna är avläsbara idag, något som kommer att förvanskas om förslaget om en fotbollsplan med 15 m höga belysningsstolpar blir verklighet.

Figur 5. Landskap kring Källtorp. Bild tagen ur Kulturmiljöprogram, Nacka 2011. Den föreslagna fotbollsplanens läge är ungefärligt inlagd och syns som vit linje i bilden.

Figur 6. Här syns de visuella sambanden mellan gårdsbebyggelsen och den gamla odlingsmarken. Med en upplyst fotbollsplan med höga belysningsstolpar i den vänstra delen av odlingsmarken kommer den kulturhistoriskt värdefulla helhetsmiljön att fragmenteras och intrycket och upplevelsen förvanskas.

Foto: Maud Lindholm, taget från Gula slingan norr om Källtorpssjön den 25 november 2025.

3. Påverkan på naturvärden

Utöver ovan resonemang vill vi också understryka att det framtagna kunskapsunderlaget vad gäller områdets naturvärden inte är komplett och fullständigt och att området har högre naturvärden än vad som tidigare framkommit av inventeringar. Den negativa påverkan av anläggande av en fotbollsplan på områdets naturvärden blir därmed större än vad som tidigare framkommit.

I *PM - Naturvärdesbedömning gräsmarker, Källtorp, Nacka kommun, Pro Natura 2021* bedöms en del av den öppna gräsytan vid Källtorp ha naturvärdesklass 3, påtagligt naturvärde, och en del har naturvärdesklass 4, visst naturvärde. Enligt den gjorda naturvärdesbedömningen finns de högsta naturvärdena, påtagligt naturvärde, i den östra delen av gräsmarken, som är den del som nu föreslås bli fotbollsplan. I inventeringspromemorian sägs att *”Andelen örter är i förhållande till andelen gräs här mycket större än i övriga delar av gräsmarken.”* De naturvårdsarter som är funna i den östra delen av ängen är enligt naturvärdesinventeringen:

- Bockrot
- Prästkrage
- Vårbrodd
- Knippfryle
- Äkta johannesört

Men den gjorda naturvärdesbedömningen baseras enbart på områdets floravärden, vilket inte ger en komplett bild av områdets naturvärden. Området utgörs av tidigare åkermark som under senare tid betats av får. Att den typen av marker inte har några höga floravärden i meningen ovanliga eller sällsynta växter är väntat.

Men den östra delen av gräsmarken är blomrik och blomrika marker generellt är viktiga miljöer för många insekter, inte minst olika pollinatörer. Även om det inte växer några ovanliga blommor i en äng kan det ändå finnas ovanliga och sällsynta insekter där.

De inventeringar som gjorts i Källtorp har helt förbisett insektsfaunan. En fågelinventering uppges ha gjorts men den återfinns inte i handlingarna till ärendet. Vid fältbesök har ordförande i Naturskyddsföreningen i Nacka påträffat den sällsynta och rödlistade smalvingade blombocken på ängen vid Källtorp, se inventeringsrapport skickad till länsstyrelsen 2022-11-20, bilaga 1. Vid samma besök sågs även två ungfåglar av törnskata, vilket innebär att området är häckningsmiljö för den fridlysta arten som är en signalart för insektsrika ängs- och hagmarker och dessutom en av Nacka kommuns egna indikatorarter (förklara kort). Vid utdrag ur Artportalen framkommer också att en annan fågelart, knuten till insektsrika ängsmarker, buskskvätta, observerats under häckningstid sommaren 2025.

Följande naturvårdsarter, som inte omnämns i inventeringarna, har påträffats i området:

- Smalvingad blombeck, rödlistad som Nära hotad (Ronny Fors 2022)
- Törnskata, signalart, indikatorart för Nacka kommun (Ronny Fors 2022)
- Buskskvätta, rödlistad som Nära hotad (Artportalen 2025)

Eftersom både buskskvätta och törnskata kan förväntas häcka i området bör fotbollsplanens påverkan på arterna utredas för att se om ett anläggande av en fotbollsplan i området är förenligt med artskyddsförordningen.

Sammantaget är kunskapsunderlaget vad gäller områdets naturvärden ofullständigt och åtgärden, att anlägga en fotbollsplan, är inte förenlig med strandskyddets syften då påverkan på områdets naturvärden blir för stor.

Naturskyddsföreningen i Nacka

Ronny Fors, ordförande

ronny.fors@naturskyddsforeningen.se

Hanna Nilsson, vice ordförande

hani_81_@hotmail.com

Saltsjöbadens Naturskyddsförening

Mats Widgren, vice ordförande

mats.widgren@outlook.com